ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 26ης Οκτωβρίου 2006 *

Στην υπόθεση C-192/05,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Centrale Raad van Beroep (Κάτω Χώρες) με απόφαση της 22 Απριλίου 2005, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Απριλίου 2005, στο πλαίσιο της δίκης

K. Tas-Hagen,

R. A. Tas

κατά

Raadskamer WUBO van de Pensioen- en Uitkeringsraad,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, R. Schintgen, P. Kūris, R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια) και L. Bay Larsen, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 16ης Φεβρουαρίου 2006,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— το Raadskamer WUBO van de Pensioen- en Uitkeringsraad, εκπροσωπούμενο από τον B. Drijber, advocaat,

— η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενη από τις H. G. Sevenster και C. ten Dam,

— η Λιθουανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον D. Kriaučiūnas,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την C. Gibbs, επικουρούμενη από τον M. Chamberlain, barrister,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την M. Κοντού-Durande και τον R. Troosters,

αφού άκουσε τη γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 30ής Μαρτίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο εκδικάσεως διαφοράς μεταξύ, αφενός, της K. Tas-Hagen και του R. A. Tas και, αφετέρου, του Raadskamer WUBO van de Pensioen- en Uitkeringsraad (τμήματος του Συμβουλίου — Συμβούλιο συντάξεων και επιδομάτων, στο εξής: PUR), αναφορικά με την άρνηση του ως άνω οργάνου να τους χορηγήσει διάφορες παροχές που ισχυρίζονταν ότι δικαιούνται ως άμαχοι θύματα πολέμου.

Η εθνική νομοθεσία

3 Η σχετική εθνική νομοθεσία περιλαμβάνει τον νόμο περί παροχών προς τους αμάχους θύματα του πολέμου 1940-1945 (Wet uitkeringen burger-oorlogsslachtoffers 1940-1945), της 10ης Μαρτίου 1984 (*Staatsblad* 1984, αριθ. 94, στο εξής: WUBO).

4 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του WUBO ορίζει:

«1. Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου και των διατάξεων που θεσπίζονται προς εφαρμογήν του, νοούνται ως άμαχοι θύματα πολέμου:

[...]

f) οι άμαχοι οι οποίοι υπέστησαν ψυχική ή σωματική βλάβη που προκάλεσε μόνιμη αναπηρία ή θάνατο, λόγω των ταραχών —παρόμοιας φύσεως ή συνεπειών προς τις περιστάσεις που περιγράφονται υπό τα στοιχεία a), b), c) και d)— που επακολούθησαν του πολέμου και διήρκεσαν μέχρι τις 27 Δεκεμβρίου 1949 στις τότε Ολλανδικές Ινδίες.»

5 Κατά το άρθρο 3 του WUBO:

«1. Στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου εμπίπτουν:

a) οι άμαχοι θύματα πολέμου —κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1— των ετών 1940 έως 1945 ή μεταγενεστέρων ετών, υπό την προϋπόθεση ότι είχαν την ολλανδική ιθαγένεια κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, [...] έχουν δε την ολλανδική ιθαγένεια και κατοικούν εντός της Ολλανδικής Επικράτειας κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως·

b) οι άμαχοι θύματα πολέμου —κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1— των ετών 1940 έως 1945 ή μεταγενεστέρων ετών, υπό την προϋπόθεση ότι είχαν τότε την ιδιότητα του αλλοδαπού εγκατεστημένου στις Κάτω Χώρες, όπου διέμεναν για άλλους λόγους και όχι λόγω διαταγής εχθρικής δυνάμεως, έχουν δε την ολλανδική ιθαγένεια και, άνευ διακοπής της διαμονής τους, εντός της Ολλανδικής Επικράτειας μέχρι την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως·

c) άμαχοι θύματα πολέμου —κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1— των ετών 1940 έως 1945 ή μεταγενεστέρων ετών, υπό την προϋπόθεση ότι είχαν τότε την ιδιότητα αλλοδαπού υπηκόου εγκατεστημένου στις τότε Ολλανδικές Ινδίες, όπου διέμεναν για άλλους λόγους και όχι λόγω διαταγής εχθρικής δυνάμεως, έχουν δε την ολλανδική ιθαγένεια και διέμεναν άνευ διακοπής στις

Ολλανδικές Ινδίες, στην Ινδονησία ή στην τότε Ολλανδική Νέα Γουινέα μέχρι της μεταβάσεώς τους στις Κάτω Χώρες, το αργότερο δε μέχρι την 1η Απριλίου 1964, εγκατεστημένοι κατόπιν στις Κάτω Χώρες και διαμένοντες εντός της επικράτειας των Κάτω Χωρών άνευ διακοπής μέχρι της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως [...].

2. Προκειμένου περί προσώπου το οποίο πληροί τις κατά την παράγραφο 1, στοιχεία b και c, προϋποθέσεις ή στενών συγγενών του [...] που απέκτησαν την ολλανδική ιθαγένεια κατά τη διάρκεια της άνευ διακοπής διαμονής τους στις Κάτω Χώρες ή στις πρώην Ολλανδικές Ινδίες, στην Ινδονησία ή στην πρώην Ολλανδική Νέα Γουινέα, δεν απαιτείται πλέον να συντρέχει η προϋπόθεση της άνευ διακοπής διαμονής, εφόσον ο ενδιαφερόμενος ή ο στενός συγγενής του διατηρεί την ολλανδική ιθαγένεια ή διατήρησε την ολλανδική ιθαγένεια μέχρι του θανάτου του και είναι εγκατεστημένος εντός της Ολλανδικής Επικράτειας κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως.

3. Προκειμένου περί προσώπου το οποίο πληροί την κατά την παράγραφο 1, στοιχείο a, και την παράγραφο 2 προϋπόθεση ή των στενών συγγενών του [...] που εγκαθίστανται εντός της Ολλανδικής Επικράτειας μετά την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του παρόντος νόμου, χάνουν το κατά τον παρόντα νόμο δικαίωμα προς παροχή αν εγκατασταθούν εκ νέου σε άλλη χώρα πριν τη συμπλήρωση πενταετίας.

4. Ως μετάβαση στις Κάτω Χώρες, κατά την έννοια της παραγράφου 1, στοιχείο c, [...], νοείται, ιδίως, η υποβολή αιτήσεως για άδεια εγκαταστάσεως στις Κάτω Χώρες, υπό την προϋπόθεση ευδοκιμήσεως της αιτήσεως αυτής.

5. Ως άνευ διακοπής διαμονή, κατά την έννοια της παραγράφου 1, νοείται η διαμονή που δεν διακόπηκε με διαμονή υπερβαίνουσα σε διάρκεια το ένα έτος σε άλλη χώρα.

6. Σε περίπτωση που η μη εφαρμογή του παρόντος νόμου θα συνιστούσε πρόδηλη αδικία, το Raad μπορεί να περιλάβει στο πεδίο εφαρμογής του τους πολίτες που υπήρξαν, κατά τα έτη 1940 έως 1945 και κατά τα μεταγενέστερα έτη, θύματα πράξεων πολέμου κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, καθώς και τους στενούς συγγενείς των εν λόγω πολιτών, έστω και αν δεν συντρέχουν οι προβλεπόμενες στις παραγράφους 1, 2 ή 3 προϋποθέσεις.»

6 Η προβλεπομένη στο άρθρο 3, παράγραφος 6, του WUBO «ρήτρα επιείκειας» παρέχει τη δυνατότητα παρεκκλίσεως, σε ορισμένες περιπτώσεις, από τις σχετικές με την ιθαγένεια και την κατοικία προϋποθέσεις, εφόσον υφίσταται ειδικός δεσμός του αμάχου θύματος πολέμου με την ολλανδική κοινωνία κατά την περίοδο του πολέμου ή κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως για χορήγηση της παροχής. Το γενικώς εφαρμοστέο σχετικώς κριτήριο συνίσταται στο ότι η εκτός Κάτω Χωρών εγκατάσταση πρέπει να οφείλεται σε λόγους αντικειμενικώς αναγόμενους στην εκτός της άμεσης επιρροής του ενδιαφερομένου σφαίρα, ιδίως στην περίπτωση συνοριακών διευθετήσεων ή για ιατρικούς λόγους.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

7 Η K. Tas-Hagen γεννήθηκε το 1943 στις τότε Ολλανδικές Ινδίες και μετέβη στις Κάτω Χώρες το 1954. Το 1961 έλαβε την ολλανδική ιθαγένεια. Το 1987, λόγω ανικανότητας προς εργασία, υποχρεώθηκε να διακόψει την επαγγελματική της δραστηριότητα και να εγκατασταθεί στην Ισπανία.

8 Κατά τον Δεκέμβριο του 1986, ενώ ήταν ακόμα εγκατεστημένη στις Κάτω Χώρες, η K. Tas-Hagen ζήτησε, δυνάμει του WUBO, τη χορήγηση περιοδικώς καταβαλλομένου επιδόματος, καθώς και τη χορήγηση αποζημιώσεως προς αντιμετώπιση συγκεκριμένων δαπανών. Προς στήριξη του αιτήματος αυτού επικαλέστηκε τα προβλήματα υγείας που ανέκυψαν από τα γεγονότα που βίωσε στις Ολλανδικές Ινδίες κατά την περίοδο της ιαπωνικής κατοχής, καθώς και κατά την καλούμενη περίοδο «Bersiap» που ακολούθησε την κατοχή αυτή.

9 Με απόφαση της 5ης Ιουνίου 1989, το PUR απέρριψε το αίτημα αυτό. Από την απόφαση αυτή, η οποία είναι σύμφωνη προς τη σχετική γνωμάτευση συμβούλου ιατρού, προκύπτει ότι η K. Tas-Hagen δεν υπέστη βλάβη δυνάμενη να έχει ως συνέπεια μόνιμη αναπηρία και, επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως άμαχος θύμα πολέμου κατά την έννοια του WUBO. Η ενδιαφερόμενη δεν άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής.

10 Το 1999, η K. Tas-Hagen κατέθεσε νέα αίτηση για την αναγνώριση της ιδιότητας της αμάχου θύματος πολέμου και για τη χορήγηση του περιοδικώς καταβαλλόμενου επιδόματος και της πρόσθετης παροχής προς κάλυψη των δαπανών βελτιώσεως των συνθηκών διαβιώσεώς της.

11 Με απόφαση της 29ης Δεκεμβρίου 2000, το PUR απέρριψε την αίτηση αυτή. Λαμβανομένων υπόψη των εφαρμοζομένων από 1ης Ιουλίου 1998 κατευθυντηρίων γραμμών προς διαπίστωση της μόνιμης αναπηρίας, το PUR, στηριζόμενο στη γνωμάτευση των συμβούλων του ιατρών, αναγνώρισε στην προσφεύγουσα της κύριας δίκης το καθεστώς της αμάχου θύματος πολέμου. Εντούτοις, επειδή αυτή κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς της κατοικούσε στην Ισπανία, το PUR έκρινε ότι δεν συντρέχει η σχετική με τον τόπο κατοικίας προϋπόθεση που προβλέπει ο WUBO. Στην απόφαση προσετίθετο ότι οι περιστάσεις της συγεκριμένης υποθέσεως δεν είχαν ένα αρκούντως ιδιαίτερο χαρακτήρα που θα δικαιολογούσε την εφαρμογή της ρήτρας επιείκειας. Με απόφαση της 28ης Δεκεμβρίου 2001, το PUR απέρριψε τη διοικητική ένσταση που άσκησε η K. Tas-Hagen κατά της αποφάσεως της 29ης Δεκεμβρίου 2000.

12 Ο R. A. Tas γεννήθηκε στις Ολλανδικές Ινδίες το 1931. Κατά τη διάρκεια του 1947 εγκαταστάθηκε στις Κάτω Χώρες. Από το 1951 έως το 1971 είχε την ινδονησιακή ιθαγένεια. Το 1971 ανέκτησε την ολλανδική ιθαγένεια.

13 Το 1983, ο R. A. Tas τερμάτισε τη δραστηριότητά του ως υπάλληλος του Δήμου της Χάγης, η αρμόδια δε υπηρεσία του δήμου αυτού τον έκρινε κατά 100 % ανάπηρο για ψυχολογικούς λόγους. Το 1987 ο R. A. Tas εγκαταστάθηκε στην Ισπανία.

14 Τον Απρίλιο του 1999 ζήτησε, δυνάμει του WUBO, μεταξύ άλλων τη χορήγηση του περιοδικώς καταβαλλομένου επιδόματος και της πρόσθετης παροχής για τη βελτίωση των συνθηκών διαβιώσεώς του. Με απόφαση της 28ης Δεκεμβρίου 2000, το PUR απέρριψε το αίτημα αυτό. Διαπίστωσε ότι ο ενδιαφερόμενος είχε πράγματι την ιδιότητα του αμάχου θύματος πολέμου, δεν πληρούσε, όμως, την προϋπόθεση της κατοικίας που προβλέπει ο WUBO, δεδομένου ότι, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, κατοικούσε στην Ισπανία. Το PUR έκρινε, επίσης, ότι δεν συνέτρεχαν αρκούντως ιδιαίτερες περιστάσεις δικαιολογούσες την εφαρμογή της ρήτρας επιείκειας. Με απόφαση της 28ης Δεκεμβρίου 2001, το PUR απέρριψε τη διοικητική ένσταση που άσκησε ο R. A. Tas κατά της αποφάσεως της 28ης Δεκεμβρίου 2000 με το αιτιολογικό ότι αυτή ήταν αβάσιμη.

15 Η K. Tas-Hagen και και ο R. A. Tas προσέφυγαν, κατόπιν αυτού, στη δικαιοσύνη κατά των απορριπτικών αποφάσεων, προβάλλοντας, ιδίως, τον ισχυρισμό ότι η προϋπόθεση της κατοικίας στις Κάτω Χώρες κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, που προβλέπει το άρθρο 3 του WUBO είναι αντίθετη προς τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ περί ιθαγένειας της Ενώσεως.

16 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, το Centrale Raad van Beroep αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Απαγορεύει το κοινοτικό δίκαιο, ειδικότερα δε το άρθρο 18 ΕΚ, εθνική νομοθετική ρύθμιση κατά την οποία, σε περιπτώσεις όπως αυτή της κυρίας δίκης, δεν αναγνωρίζεται το δικαίωμα για παροχή χορηγούμενη σε αμάχους θύματα πολέμου για τον μόνο λόγο ότι ο αιτών, ο οποίος έχει την ιθαγένεια του οικείου κράτους μέλους, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς του δεν κατοικεί στην επικράτεια αυτού του κράτους μέλους, αλλά στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ

17 Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα επιβάλλεται να καθοριστεί, προηγουμένως, αν κατάσταση όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και, ειδικότερα, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ.

18 Όσον αφορά το πεδίο προσωπικής εφαρμογής της διατάξεως αυτής, αρκεί η διαπίστωση ότι, δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, ΕΚ, οποιοσδήποτε έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους έχει το καθεστώς του πολίτη της Ενώσεως. Επίσης, κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 17, το καθεστώς του πολίτη της Ενώσεως περιλαμβάνει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπει η Συνθήκη, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται εκείνα του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ.

19 Ως Ολλανδοί υπήκοοι η K. Tas-Hagen και ο R. A. Tas απολαύουν του καθεστώτος των πολιτών της Ενώσεως, δυνάμει του ως άνω άρθρου 17, παράγραφος 1, και, επομένως, μπορούν να προβάλλουν τα απορρέοντα από το καθεστώς αυτό δικαιώματα, ιδίως το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών που παρέχει το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ.

20 Όσον αφορά το πεδίο ουσιαστικής εφαρμογής του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ, το ζήτημα της ratione materiae εφαρμογής της διατάξεως αυτής στη διαφορά της κύριας δίκης ανέκυψε κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία. Κατά το PUR και ορισμένα κράτη μέλη που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, επίκληση της διάταξης αυτής μπορεί να γίνει μόνον εφόσον, πέραν της απλής ασκήσεως του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας, τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης αφορούν τομέα διεπόμενο από το κοινοτικό δίκαιο,

ώστε αυτό να έχει ratione materiae εφαρμογή. Κατά την ερμηνεία αυτή, η K. Tas-Hagen και ο R. A. Tas δεν μπορούν, εν προκειμένω, να επικαλεστούν παράβαση του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ, διότι οι παροχές που χορηγούνται σε αμάχους θύματα πολέμου δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου.

21 Επιβάλλεται, σχετικώς, να τονιστεί ότι, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, παροχή όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη, αποβλέπουσα στην αποζημίωση αμάχων θυμάτων πολέμου για τις ψυχικές και σωματικές βλάβες που υπέστησαν, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

22 Εντούτοις, τα κράτη μέλη οφείλουν να ασκούν μια τέτοια αρμοδιότητα τηρουμένων των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, ιδίως των διατάξεων της Συνθήκης που αναγνωρίζουν την ελευθερία όλων των πολιτών της Ενώσεως να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα εντός του εδάφους των κρατών μελών.

23 Επίσης, δεν αμφισβητείται ότι η ιθαγένεια της Ενώσεως, που προβλέπει το άρθρο 17 ΕΚ, δεν σκοπεί στην επέκταση του πεδίου ουσιαστικής εφαρμογής της Συνθήκης επί εσωτερικών καταστάσεων που δεν έχουν κανένα σύνδεσμο με το κοινοτικό δίκαιο (αποφάσεις της 5ης Ιουνίου 1997, C-64/96 και C-65/96, Uecker και Jacquet, Συλλογή 1997, σ. I-3171, σκέψη 23, καθώς και της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-148/02, Garcia Avello, Συλλογή 2003, σ. I-11613, σκέψη 26).

24 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι κατάσταση όπως αυτή των προσφευγόντων της κύριας δίκης εμπίπτει στο δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής των πολιτών της Ενώσεως εντός των κρατών μελών.

25 Επιβάλλεται να υπομνηστεί σχετικώς ότι η K. Tas-Hagen και ο R. A. Tas, ιδρύοντας την κατοικία τους την Ισπανία, άσκησαν το δικαίωμα που παρέχει το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ σε όλους τους πολίτες της Ενώσεως να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού εκείνου του οποίου έχουν την ιθαγένεια.

26 Επίσης, όπως σαφώς προκύπτει από τη δικογραφία που διαβίβασε στο Δικαστήριο το αιτούν δικαστήριο, η απόρριψη των αιτήσεων για χορήγηση της παροχής που υπέβαλαν οι K. Tas-Hagen και ο R. A. Tas οφείλεται στο γεγονός ότι κατά την ημερομηνία υποβολής τους οι ενδιαφερόμενοι είχαν την κατοικία τους στην Ισπανία.

27 Δεδομένου, όμως, ότι για τη χορήγηση σε αμάχους θύματα πολέμου παροχής όπως αυτής περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη ο WUBO απαιτεί οι αιτούντες, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς τους, να έχουν την κατοικία τους στις Κάτω Χώρες, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η άσκηση του δικαιώματος των ενδιαφερομένων να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα σε κράτος μέλος διαφορετικό εκείνου του οποίου έχουν την ιθαγένεια μπορεί να επηρεάσει τη δυνατότητα χορηγήσεως αυτής της παροχής.

28 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, εφόσον η άσκηση εκ μέρους της K. Tas-Hagen και του R. A. Tas δικαιώματος αναγνωριζομένου από την κοινοτική έννομη τάξη επηρεάζει το δικαίωμά τους για παροχή προβλεπόμενη από την εθνική νομοθεσία, η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως καθαρώς εσωτερικού χαρακτήρα και ως μη έχουσα κανένα σύνδεσμο με το κοινοτικό δίκαιο.

29 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ, το οποίο εφαρμόζεται επί καταστάσεως όπως αυτή της κύριας δίκης, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει εθνική νομοθεσία επιβάλλουσα όπως οι αιτούντες παροχή χορηγούμενη σε αμάχους θύματα πολέμου πρέπει, κατά την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεώς τους, να έχουν την κατοικία τους στις Κάτω Χώρες.

Επί της σχετικής με την κατοικία προϋποθέσεως

30 Όσον αφορά το περιεχόμενο του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι οι διευκολύνσεις που παρέχει η Συνθήκη στον τομέα της ελεύθερης

κυκλοφορίας δεν θα μπορούσαν να παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους αν υπάρχει ενδεχόμενο να αποτραπεί ο υπήκοος κράτους μέλους από τη χρήση τους από τα κωλύματα που τίθενται στη διαμονή του στο κράτος μέλος υποδοχής λόγω κανονιστικής ρυθμίσεως του κράτους καταγωγής του που τον αντιμετωπίζει δυσμενώς επειδή ακριβώς επωφελήθηκε των διευκολύνσεων αυτών (απόφαση της 29 Απριλίου 2004, C-224/02, Pusa, Συλλογή 2004, σ. I-5763, σκέψη 19).

31 Εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία περιάγει σε δυσμενή θέση ορισμένους υπηκόους του οικείου κράτους μέλους για τον λόγο και μόνον ότι άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής σε άλλο κράτος μέλος συνιστά περιορισμό των ελευθεριών που αναγνωρίζει σε κάθε πολίτη της Ένωσης το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ (απόφαση της 18 Ιουλίου 2006, De Cuyper, C-406/04, Συλλογή 2006, σ. I-6947, σκέψη 39).

32 Ο WUBO συνιστά ένα τέτοιο περιορισμό. Πράγματι, εξαρτώντας τη χορήγηση της παροχής που προβλέπεται για τους αμάχους θύματα πολέμου από την προϋπόθεση ότι αυτοί πρέπει να έχουν την κατοικία τους εντός της εθνικής επικράτειας κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεώς τους, ο νόμος αυτός ενδέχεται να αποτρέψει Ολλανδούς υπηκόους τελούντες σε κατάσταση όμοια εκείνης των προσφευγόντων της κύριας δίκης να ασκήσουν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής εκτός των Κάτω Χωρών.

33 Ένας τέτοιος περιορισμός μπορεί να δικαιολογηθεί, βάσει του κοινοτικού δικαίου, μόνον αν στηρίζεται σε αντικειμενικές εκτιμήσεις γενικού συμφέροντος ανεξάρτητες της ιθαγένειας των οικείων προσώπων και εφόσον είναι ανάλογος προς τον σκοπό που επιδιώκει θεμιτώς το εθνικό δίκαιο (προαναφερθείσα απόφαση De Cuyper, σκέψη 40).

34 Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, τη σχετική με την ύπαρξη αντικειμενικών λόγων γενικού συμφέροντος, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι ο κατά τον WUBO περιορισμός, μέσω της προϋποθέσεως περί κατοικίας, του αριθμού εκείνων που έχουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τις παροχές που προβλέπει ο νόμος αυτός προκύπτει από τη βούληση του Ολλανδού νομοθέτη να περιορίσει την υποχρέωση αλληλεγγύης έναντι των αμάχων θυμάτων πολέμου σε εκείνα μόνον τα πρόσωπα τα οποία είχαν ένα δεσμό με τον ολλανδικό λαό κατά τη διάρκεια και μετά τη λήξη του πολέμου. Συνεπώς, η προϋπόθεση της κατοικίας αποτελεί έκφραση του βαθμού συνδέσεως των προσώπων αυτών με τη συγκεκριμένη κοινωνία.

35 Βεβαίως, αυτός ο σκοπός της αλληλεγγύης μπορεί να αποτελέσει αντικειμενικό λόγο γενικού συμφέροντος. Πρέπει, όμως, να συντρέχει επίσης η υπομνησθείσα στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως προϋπόθεση περί αναλογικότητας. Από τη νομολογία προκύπτει ότι ένα μέτρο είναι ανάλογο όταν είναι πρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν υπερβαίνει το όριο εκείνου που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού (προαναφερθείσα απόφαση De Cuyper, σκέψη 42).

36 Από της απόψεως αυτής, προκειμένου περί παροχών οι οποίες δεν διέπονται από το κοινοτικό δίκαιο, τα κράτη μέλη έχουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά τον καθορισμό των κριτηρίων αξιολογήσεως ενός τέτοιου συνδέσμου, τηρουμένων των ορίων που επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο.

37 Προϋπόθεση της κατοικίας, όμως, όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως κατάλληλο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού μέτρο.

38 Πράγματι, όπως υπογράμμισε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 67 και 68 των προτάσεών της, κριτήριο που επιβάλλει την προϋπόθεση της κατοικίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επαρκώς δηλωτική ένδειξη συνδέσμου των αιτούντων με το κράτος μέλος που χορηγεί την παροχή, στην περίπτωση που ενδέχεται, όπως συμβαίνει με το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης κριτήριο, να οδηγήσει σε διαφορετικά αποτελέσματα για άτομα εγκατεστημένα στην αλλοδαπή και των οποίων το επίπεδο ενσωματώσεως στην κοινωνία του κράτους μέλους που χορηγεί την παροχή είναι, από πάσης απόψεως, συγκρίσιμο.

39 Επομένως, η επιβολή ενός κριτηρίου κατοικίας όπως αυτό που χρησιμοποιήθηκε στην υπόθεση της κύριας δίκης, που αφορά αποκλειστικώς την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως για χορήγηση της παροχής, δεν αποτελεί κριτήριο επαρκώς δηλωτικό του βαθμού συνδέσμου του αιτούντος με την κοινωνία η οποία του εκφράζει, με τον τρόπο αυτό, την αλληλεγγύη της. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι αυτή η προϋπόθεση της κατοικίας δεν τηρεί την αρχή της αναλογικότητας, όπως αυτή υπομνήστηκε στις σκέψεις 33 και 35 της παρούσας αποφάσεως.

40 Βάσει των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ έχει την έννοια ότι απαγορεύει κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας το κράτος αυτό αρνείται σε υπηκόους του τη χορήγηση παροχής προβλεπόμενης για τους αμάχους θύματα πολέμου για τον λόγο και μόνον ότι, κατά την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως, ο ενδιαφερόμενος είχε την κατοικία του όχι στο έδαφος αυτού του κράτους, αλλά άλλου κράτους μέλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

41 Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ έχει την έννοια ότι αποκλείει κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας το κράτος αυτό αρνείται σε υπηκόους του τη χορήγηση παροχής προβλεπόμενης για τους αμάχους θύματα πολέμου για τον λόγο και μόνον ότι, κατά την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως, ο ενδιαφερόμενος είχε την κατοικία του όχι στο έδαφος αυτού του κράτους, αλλά άλλου κράτους μέλους.

(υπογραφές)